

Psychologické disciplíny- vědy

Dnes se teoretické poznání člověka stává jedním ze základních problémů vědeckého bádání. Skutečnost, že se člověk stává obecným problémem celé současné vědy, mění významně i postavení psychologie v systému věd. Psychologie se v posledních letech rozrostla natolik, že musíme hovořit o psychologických vědách.

System psychologických věd se člení do tří skupin:

A) základní psychologické vědy (teoretické)

B) speciální psychologické vědy (zaměřují se na konkrétní obory lidské činnosti)

C) užité (aplikované) psychologické vědy

A) Základní psychologické disciplíny zahrnují ty psychologické jevy a skutečnosti, které mají nejobecnější charakter a postihují psychologické jevy z nejzákladnějších hledisek:

Obecná psychologie zpracovává základní teoretické otázky a podává celkový psychologický obraz o člověku. K tomuto účelu jednak uskutečňuje vlastní výzkum, jednak zobecňuje poznatky ze všech ostatních psychologických odvětví.

S obecnou psychologií těsně souvisí **dějiny psychologie** (zkoumají vývoj psychologického myšlení od nejstarších dob) a **psychologická metodologie** (řeší problémy, které úzce souvisejí s pochopením metodologických přístupů nebo výzkumných projektů, teorií apod. a jejich užití v psychologii).

Sociální psychologie zkoumá zákonitosti sociální determinace (sociálního určení psychiky)

Vývojová (ontogenetická) psychologie studuje psychické zákonitosti sociální podmíněnosti psychiky. Zkoumá formující vliv společenských činitelů na utváření psychiky, zákonitosti vývoje duševního života od narození do smrti.

Psychologie osobnosti zkoumá strukturu, dynamiku a vývoj osobnosti. Syntetizuje získané psychologické poznatky o člověku jako celku. Popisuje a vysvětluje podobnosti a odlišnosti mezi lidmi.

Psychopatologie zkoumá psychické poruchy, jejich druhy, vznik a vývoj.

Toto jsou hlavní odvětví „teoretické psychologie“. Ve skutečnosti navzájem spolupracují, až se překrývají.

B) Speciální psychologické disciplíny – zkoumají uplatňování psychologických zákonitostí v určitých vymezených oblastech společenské praxe. Patří sem např.:

Psycholingvistika je psychologií řeči, studuje vzájemné vztahy mezi myšlením a řečí.

Zoopsychologie (psychologie zvířat) zkoumá psychiku zvířat na různých stupních vývoje (od nejnižších stupňů až po lidoopy). Na zvířatech kromě toho studuje i takové problémy, které na

lidech z humánních důvodů studovat nelze. Poskytuje materiál pro srovnávací (komparativní) psychologii, která srovnává psychiku zvířat a lidí.

Psychofyzika zkoumá vztahy mezi fyzikálními vlastnostmi podnětů a jejich počitkovými a vjemovými kvalitami.

Biopsychologie shromažďuje poznatky o biologickofyziologické determinaci psychiky.

Psychofyziologie se zabývá materiálním základem psychických jevů zejména mozkovými procesy, které jsou základem psychických jevů, charakterizujících člověka jako společenskou bytost.

Farmakopsychologie sleduje účinky chemických látek, léků, drog atd. na psychiku.

Diferenciální psychologie studuje především rozložení a rozdíly mezi měřitelnými psychologickými jevy (schopnostmi, vlastnostmi), dále interindividuální rozdíly (např. mezi pohlavními, různými společenskými skupinami apod.).

Psychometrie se orientuje na konstrukci testů.

C) Aplikované psychologické disciplíny využívají psychologických poznatků v určitých konkrétních oblastech života společnosti. Jejich počet stále roste.

Pedagogická psychologie sleduje člověka v podmínkách výchovy, zkoumá psychologické základy, činitele a zákonitosti výchovy, vyučování a vzdělávání. Zaměřuje se i na osobnost a činnost učitele a na psychologickou analýzu výchovně vzdělávacích cílů a prostředků.

Psychologie práce (průmyslová psychologie) studuje psychologické aspekty (např. vliv pracovního prostředí na pracovní výkon, vnitropodnikové posuzování a rozmísťování pracovníků, problémy racionalizace, otázky bezpečnosti práce, mezilidské vztahy na pracovišti apod.).

Inženýrská psychologie se zabývá konstrukcí strojů a strojních zařízení ve vztahu k psychickému založení člověka, který má stroj obsluhovat.

Poradenská psychologie má pomáhat jedinci efektivněji se orientovat ve stále složitějším životě, vycházet z lepšího poznání sebe sama a tak optimalizovat rozvoj lidské osobnosti. Zabývá se školním, výchovným, profesním a manželským poradenstvím.

Klinická psychologie se zaměřuje na poznávání a diagnostiku psychických poruch a defektů z poruch. Kliničtí psychologové spolupracují s lékaři při určování, předcházení a léčení psychických chorob a poruch. Sledují postoje pacientů k chorobám, vztahy mezi pacienty a lékaři, jevy nedokonalého přizpůsobení se jedince prostředí apod.

Forezní (soudní) psychologie se používá v soudní praxi při zjišťování psychologických zvláštností delikventa, při vyšetřování a posuzování výpovědí svědků apod.

Existuje ještě řada jiných psychologických disciplín, např. psychologie sportu, psychologie dopravy, psychologie trhu a reklamy, vojenská psychologie, psychologie řízení, psychologie umění, ekologická psychologie atd.